

הצורה.

מדברי רבה עולה שהמוזיק ערך המטבע על ידי מחיקת צורתו בלא שחיסר מגופו אין נחשב מוזיק. ומקשה הגמרא: מתיב רבא, שנינו בברייתא העוסקת בענין יציאת עבד כנעני בשן ועין, עבד כנעני שהכהו אדונו על עינו, וסמאת, או שהכהו על אָזְנוֹ וְחָרְשׁוֹ, הרי עֶבֶד יוֹצֵא בְּהֶן ו-על ידי הכחות אלו לְחִירוֹת. אבל אם הכה האדון על הכותל כִּנְגֵד עֵינוֹ, ונבעת העבד מקול ההכאה, וְאִינוֹ רוֹאֶה מחמת כּוֹ, וכן אם הכה על הכותל כִּנְגֵד אָזְנוֹ, ונבעת העבד וְאִינוֹ שׁוֹמֵעַ, אֵין עֶבֶד יוֹצֵא בְּהֶן לְחִירוֹת, לפי שאינו מוזיק בידים אלא גרמא הוא. ומתבאר בדין הראשון, שבכך שחירש אוננו על ידי שהכה עליו נחשב ששיחת האוזן, ואף שלא הזיק גוף האבר כלל רק קילקל כחו. ואם כן גם בפגם צורת המטבע ופיחת מערכו, יש להחשיבו למוזיק המטבע אף שלא פחת מגוף המטבע, וקשה על רבה.

מתרצת הגמרא: אין להקשות על רבה מכך, משום שרָבָה שהחשיב שף צורת מטבע כגרמא בעלמא לְמַעֲמִיָּה אמר כן, דְּאָמַר רָבָה, חָרְשׁוֹ לְאָבִיו, בְּהֶן, כְּדִין המכה אביו והוציא ממנו דם, מפני שֶׁאֵין אֶפְשָׁר לְחַרְיֶשָׁה – לעשות אדם חרש בלא לעשות בו חֲפִירָה – הוצאת דם, דְּעַל ידי ההכאה מִפְתָּא דְרָמָא נְפִלְתָּ לִיה בְּאִוְנִיה – טיפת דם נופלת בתוך האוזן. ולפי זה אין להקשות על רבה מדין העבד, שהרי לשיטתו אם נתחרש העבד על ידי ההכאה ודאי נחבלה האוזן בפנים, מה שאין כן שף מטבע, שלא הזיק גוף המטבע כלל.

הגמרא מביאה דין נוסף שפטר רבה מוזיק, מחמת שנחשב כגרמא: וְאָמַר רָבָה, הַצּוֹרֵם – העושה חריץ באוֹזֶן פְּתִירָה שֶׁל חֲבִירוֹ ונעשית בעלת מום, ונפסלת להקריבה, פְּטוּר מלשלם היזקו. מֵאֵי מַעֲמָא, פָּרָה בְּקִיּוּמָא קִיּוּמָא – הפרה קיימת כפי שהייתה, דְּלֹא עֶבֶד וְלֹא מִידֵי – שלא עשה בה מעשה נזק כלל, וְכֹלְהוּ שְׁוֹרִים לֹא לְגַבִּי מִזֶּבֶחַ קִיּוּמִי – ואין כל השוורים עומדים להקריבה על גבי המזבח, ולכן אין נחשב נזק מה שפסל הפרה מלהקריבה.

מקשה הגמרא: מתיב רבא, שנינו בברייתא, הַעֲוָשָׁה מְלֹאכָה בְּמֵי חֲטָאֵת – מי מעין שמילאום בכלי לערבם באפר פרה אדומה, וְהַעֲוָשָׁה מְלֹאכָה בְּפִתְרַת חֲטָאֵת – פרה אדומה העומדת להישחט ולהישרף כדי לעשות ממנה אפר חטאת, פְּטוּר מְדִינַי אֲדָם וְחֵיבִיב בְּרִינֵי שְׂמִימִם. ומשמע שדווקא בעושה מְלֹאכָה הוא דפטור המוזיק, משום דְּלֹא מִינְכֵר הִיּוּקָה – שאין ניכר הנזק, שהרי לא נשתנו מחמת המלאכה, אֲבָל צוֹרֵם פָּרָה ופסלה מלהקריבה, דְּמִינְכֵר הִיּוּקָה, הֵכִי נִמְי דְּמִתִּיבִיב בְּרִינֵי אֲדָם, וקשה על רבה שפטר בזה. מתרצת הגמרא: אָמַר, הוּא הִדִּין דְּאֶפְשִׁילוֹ צוֹרֵם אוֹזֶן פָּרָה פְּטוּר מלשלם ההיזק, ומה דנקט התנא דוקא 'עושה מלאכה', הָא קָא מְשַׁמַּע לֵן, דְּאֶפְשִׁילוֹ עוֹשֶׂה מְלֹאכָה דְּלֹא מִינְכֵר הִיּוּקָה, בכל זאת חֵיבִיב בְּרִינֵי שְׂמִימִם.

הגמרא מביאה דין נוסף שפטר רבה מוזיק מחמת שנחשב כגרמא: וְאָמַר רָבָה, הַשּׁוֹרֵף שְׂמִירָה שֶׁל חֲבִירוֹ, פְּטוּר מלשלם דמי החוב הכתובים בשטר. דְּאָמַר לִיה לבעל השטר, נִיָּדָא קְלָאִי מִינְךָ – נייר שרפתי לך, ושוייו של הנייר אשלם לך, אבל את החוב לא שרפתי, שעדיין קיים הוא, ורק גרמתי שאפשר יהיה להכחישו, וגרמא בעלמא הוא.

מקשה הגמרא: מְתִיקוֹף לָהּ רְמִי בַר חֲמָא, הֵכִי דְמִי – באיזה אופן מדובר שהיה צד לחייבו,

וְאֵי מְחִמָּת תְּרַנָּא [שער השוק] וִיל, כִּיּוֹן שהיה ברכה בתבואה, לֹא מְנַכְיִן לִיה – אינו מוריד את ההפרש. שואלת הגמרא: וְהָא קָא שָׂכַח לְעֵינֵי נִסְכָּא – הלא אם בא להתיכן, כמות המתכת היוצאת במטבע זו מרובה יותר מן המטבע הראשון, ומדוע אין בזה איסור ריבית. אֵלֹא פוסקת הגמרא, יש לנהוג בדין זה כִּי הָא דְרַב פְּסָא וְרַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻעַ עֲבָדֵי עֲבָדֵי – פסקו הלכה במעשה כזה, שהיה חייב לחבירו מעות, והוסיפו על המטבע, וברדקו בְּוִוִי דְאֶנְרִדְמִים מִיָּנָא – במעותיו של סוחר ישמעאלי שהיה לו משני המטבעות, ומצאו עַד עֲשָׂרָה בְּתִמְנָא – עשר מטבעות ישנים שקלו כמו שמונה מטבעות חדשים, ופסקו שישלם לו רק שמונה.

הגמרא מביאה כמה הלכות בשמו של רבה בפטור גורם נזק לחבירו. אָמַר רָבָה, הַזּוֹרֵק מִמְּבַע שֶׁל חֲבִירוֹ לִים הַגְּדוֹל, פְּטוּר. מֵאֵי מַעֲמָא, דְאָמַר לוֹ הַזּוֹרֵק לבעל המטבע, הָא מִנָּח קִמְךָ אֵי פְעִיתָ שְׂקָלִיה – הרי המטבע מונח לפניך, וברצונך יכול אתה ליטלו. כלומר מעשה הוריקה אינו נחשב כמעשה היזק, כיון שנמצא לפנינו בשלמותו, ואף שאין הבעלים יודעים לשוט למעמקי הים כדי ליטלו וצריכים לשכור 'בר אמוראה' שיוציאו, אין הזורק חייב לשלם לו ממון זה, כיון שלא הפסידו זאת בידים, ורק נגרם על ידי זריקתו, וגרמא בנויקין פטור. אמנם, וְהֵי מִילֵי דפטור, בורקו מְמִים צֻלְוִין, דְּקָא הָיוּ לִיה – שאפשר לראות המטבע, ואז יכול בר אמוראה לשוט וליטלו, אֲבָל אם זרקו למים עֲבָרִין, דְּלֹא קָהוּ לִיה, לֹא, שכיון שאינו נראה אי אפשר להוציאו אפילו על ידי בר אמוראה, ונמצא הזורק מוזיק בידים, שהרי המטבע אבוד. תנאי נוסף, וְהֵי מִילֵי דפטור הזורק, דְּאִדְרִיָּה אֲדִינוּ – שהכה את חבירו תחת ידו ומכה ההכאה נפל לו המטבע לים. אֲבָל אם שְׂקָלִיה בְּיָדִיה – נטל הזורק את המטבע בידו, וזרקו לים, הרי בעת שנטלו מִינְגֵל נָזְלִיה מבעליו, וכיון שגזלו הַשָּׂכָה בְּעֵי מִינְכֵר – חייב לקיים מצות השבה, ואינה מתקיימת אלא בהשבת המטבע ליד בעליו, ואינו נפטר בכך שמארהו לו מונח בים לפניו.

מקשה הגמרא: מתיב רבא, שנינו בברייתא, אֵין מְחַלְלִין פִּירוֹת מעשר שני על מְעוֹת שְׂאִינִי בְּרִשּׁוֹתוֹ, בִּיצֵד, הָיוּ לוֹ מְעוֹת בְּמִקּוֹם רְחוֹק שִׁשְׁמוֹ קֶסְטָרָא, שאין שיירות מצויות לשם כיון שמקום סכנה הוא, או בְּמִקּוֹם הַדּוּמָה לוֹ הַנִּקְרָא הַר הַמֶּלֶךְ, או שְׂנַפֵּל בִּיסוֹ לִים הַגְּדוֹל, אֵין מְחַלְלִין עליהם, כיון שאינם ברשותו. ומבואר שמעות הנמצאות בים הגדול נחשבות כאינם ברשות בעליהם, ואם כן יש להחשיב הזורק מטבע חבירו לים כמוזיק בידים, שאיבדו מרשות בעליו, וקשה על רבה. מתרצת הגמרא: וְאָמַר רָבָה, אֵין להוכיח מדין חילול מעשר לפנין מוזיק, דְּשִׁאֵין לְעֵינֵי דְעֵינֵן שִׁיֵּה הכסף מְצוּי בְּיָדָה ממש, דְּרַחֲמָנָא אָמַר לגבי חילול מעשר שני (דברים יד כה) 'וְצִרְתָּ חֶסֶךְ בְּיָדָה', וְזֶה לִיכָא במעות הנמצאות בים, ואף שאין נחשבות כאבודות.

הגמרא מביאה דין נוסף שפטר רבה מוזיק מחמת שנחשב רק גרמא: וְאָמַר רָבָה, הַשֶּׁף – המשפּשֵׁף מִמְּבַע שֶׁל חֲבִירוֹ, ומחק את הצורה המוטבעת עליו, פְּטוּר מלשלם מה שנפחת המטבע משווייו מחמת שנמחקה צורתו. מֵאֵי מַעֲמָא, דְּהָא לֹא עֶבֶד וְלֹא מִידֵי – שהרי לא עשה מעשה נזק כלל, כיון שלא פחת מגוף המטבע. אמנם, וְהֵי מִילֵי דפטור, דוקא אם מחק הצורה על ידי דְּמִתִּיָּה בְּקוֹרְנָסָא וְטִרְשִׁיָּה – שהכה המטבע בפטיש, והחליקו. אֲבָל אם מחק הצורה על ידי דְּשִׁיפָא בְּשִׁפְיָנָא – שייף המטבע בפצירה, חֲפוּרֵי חֲפִירָה – הרי חיסר גוף המטבע, ומוזיק הוא, וחייב בתשלום כל הנזק, בין גוף המתכת שנחסר, ובין מה שהופחת שווי המטבע על ידי מחיקת

המשך מעמוד קנח

ונעם לי לקרות בו שמקוה לעשות התועדות ביום שנתלו בו שני המאורות הגדולים הוא ח"י אלול.

ויהי רצון שכאז"א ימלא תפקידו במילוי רצונם הק' להפיץ המעינות חוצה, ותתחיל ההתחלה תיכף, שהרי מגלגלין זכות ליומין זכאין הם ימי חדש אלול, וכמבואר המשל מרבנו הזקן יעו"ש (לקו"ת ראה לב, ב).

בברכה לבשו"ט ולכחו"ט,

והלא ממנה נפשו, אי דאכא סהרי דרעי מאי הוה בשקרא – אם יש לפנינו עדים היודעים מה היה כתוב בשטר, ליכתבו ליה שטר מיעלי – יכתבו לו בית דין שטר חדש על החוב על פי מה שיעידו העדים בפניהם, ואין כאן נזק כלל. ואי דליכא סהרי, אנו מנא דרעין – ואם אין עדים בדבר, מהיכן יודעים אנו מה היה כתוב בשטר כדי לחייב בזה את השורף, ומדוע נצרך רבה לפוטרו. מתרצת הגמרא: אמר רבא, תהא במאמיני – יש להעמיד דברי רבה באופן שהשורף מאמין לבעל השטר בכל מה שאומר שהיה כתוב בו, ובכל זאת פטור משום שאינו נחשב למזיק.

הגמרא תולה את דין השורף שטר במחלוקת תנאים: אמר רב דימי בר חנינא, הא דרבה – דין שורף שטר של חבריו שדן רבה לפוטרו, מחלוקת רבי שמעון ורבנן היא, שנחלקו לעיל (עד:) במי שגב קדשים שחייבים הבעלים באחריותם, לדעת חכמים אין הגנב חייב בתשלומי כפל וארבעה וחמשה, כיון שברשות הקדש הם, ונתמעטו מהכתוב (שמות כו ב) 'וגב מבית האיש', ודרשו חכמים 'מבית האיש, ולא מבית הקדש'. אמנם לרבי שמעון חייב הגנב, שאף זה נחשב 'מבית האיש', מפני שסובר שדבר הגורם לממון כממון דמי, כלומר, אף דבר שבעצמותו אינו ממון אבל הוא מסבב זכות ממון, נחשב לממון של אדם. ואף בהמה זו, אף שאינה שלו אלא של הקדש, כיון שאילו מתה או נאבדה חייב להביא קרבן אחר, וכל זמן שהיא קיימת הרי הוא פטור עצמו בה, נחשבת לממון. וגם חיוב שורף שטר של חבריו של תולדות המחלוקת זו, שהרי גם השטר אף שאין גופו ממון, שבעצמותו אינו אלא סתם נייר, בכל זאת נחשב לגורם לממון לבעליו, שעל ידו גובה הדמים הכתובים בו, ולכן, לרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי, מתייב השורף לשלם לבעל השטר החוב הכתוב בשטר. ולרבנן דאמרי דבר הגורם לממון לאו כממון דמי, לא מתייב, כיון שאין גופו ממון.

דוחה הגמרא: מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע, אימר דשמעת ליה לרבי שמעון – באיזה אופן שמעת מרבי שמעון דרבה הגורם לממון כממון דמי, הרי שמעת זאת רק בדרבן שיעקרו קמון, כלומר, בדבר שמתחילתו היה ממון גמור לבעליו, אלא שעתה אינו ממון גמור אלא רק גורם לממון, וכגון בדרבה, דאמר רבה, גול המין לפני הפסח, וכו' אחר וישרפו במועד – בזמן ביעורו, והיינו בערב פסח משש שעות ולמעלה, פטור, מפני שהכל מצויים עליו לבערו, וגם זה ששרפו מצווה בכך, ולכן אין לחייבו על מה ששרפו. אבל אם שרפו לאחר הפסח, שאז כבר אין מצוה לבערו אמנם אסור בהנאה, חיובו תלוי במחלוקת רבי שמעון ורבנן לענין דבר הגורם לממון, שהרי הגולן היה יכול להיפטר מחיוב השבת הגזילה בחמץ זה, ועתה שנשרף יצטרך הגולן להשיב הגזילה מכיסו, ולכן לרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי, חייב השורף לשלם גזולן דמי החמץ, ולרבנן דאמרי דבר הגורם לממון לאו כממון דמי, פטור. ואם נאמרו דברי רבי שמעון בדבר שהיה ממון גמור מתחילתו, כגון חמץ שעבר עליו הפסח ביד גזול, שקורם הפסח היה ממון גמור, בדרבן שאין עיקרו קמון כגון שטר חוב, מי אמרינן שכיון שגורם לממון הרי הוא כממון.

להלן (ק). נתבאר שדעת רבי מאיר היא ש'דנים דינא דגרמי', והיינו שהמזיק לחבירו בלא מעשה בידים, אלא רק גרם לנזק על ידי מעשה, חייב בתשלום הנזק שנגרם ממעשיו. ויש שנחלקו עליו וסוברים ש'אין דנים דינא דגרמי'. ומביאה הגמרא תולדות נידון השורף שטרו של חבריו במחלוקת זו: אמר אמימר, מאן דדאין דינא דגרמי – הדין לחייב הגורם נזק לחבירו (רבי מאיר), מנכי ביה דמי שטר מיעלי – סובר שיש לגבות משורף השטר את כל החוב שבשטר, שהרי בשריפת השטר גרם להפסיד בעליו את דמי החוב, שמעתה יכול בעל החוב להכחיש את החוב. ומאן דלא דאין דינא דגרמי מנכי ביה דמי נירא בעלמא – ולדעת הסובר שאין לחייב בגרמי, אין לגבות מהשורף אלא דמי נייר סתם, וכדברי רבה.

מביאה הגמרא פסק למעשה כדברי אממיר: הוה עובדא, ויפשיה ויכפהו ורפחם לרב אשי ששרף שטר של חבריו בילדותו, ואנכי

ביה – וגבה ממנו כל מה שהיה כתוב בשטר, מעידית שבנכסיו, כי בשקרא לצלמא – כקורה הנבחרת משאר קורות לתקן על ידה צורות ודיוקנאות, כן בחר העידית מנכסי רב אשי לתשלום הנזק. והוא מפני שסבר שהלכה כרבי מאיר המחייב בגרמי, וכדברי אממיר שלדבריו יש לחייב השורף שטר בכל דמי החוב:

שנינו במשנה, גול וכו' חמץ וקצור עליו הפסח, אומר לו הרי שלך לפניך: מבררת הגמרא: מאן תנא הסובר, אומרין באיפרי הנאה, 'הרי שלך לפניך', כלומר, שדבר שנאסר בהנאה בעודו ביד הגזול, או ביד שומר שהופקד בידו, לא נחשב כנשתנה, והשבתו לבעליו נחשבת להשבה. משיבה הגמרא: אמר רב חסדא, רבי יעקב היא, דתניא, שור שהמית את האדם ונתחייב בסקילה, אם עד שלא נגמר דינו להסקל מקרי בעליו, הרי הוא מכור ללוקח, ונפטר מסקילה, לפי שאין השור מתחייב בסקילה אלא אם היה ברשות בעלים אחד בשעת נגיחה ובשעת העמדה בדין, אבל אם מכרוהו בינתיים, אין נגמר דינו להסקל. וכמו כן אם הקדישו בעליו לקרבן, הרי הוא מוקדש. ואם שהשקו בעליו, הרי בשקור מותר באכילה. ואם המית אדם בעודו ברשות שומר בפשיעת השומר, והתחירו שומר לבעליו, הרי הוא מוחזק, ואין השומר חייב לשלם דמיו, אף שסופו להסקל, כיון שעדיין לא נגמר דינו, והשבתו נחשבת להשבה. אבל משננמר דינו של השור להסקל, אם מקרי בעליו, אינו מכור, וכן אם הקדישו לקרבן, אינו מוקדש. ואם שהשקו, בשקור אסור באכילה, ובהנאה. ואם נגח והמית אדם ברשות שומר, ונגמר דינו להסקל, אם התחירו שומר לבעליו, אינו מוחזק, וחייב לשלם דמיו, שכוין שאסור בהנאה אינה להשבה. רבי יעקב חולק ואומר, אף משננמר דינו ונאסר בהנאה, אם התחירו שומר לבעליו הרי הוא מוחזק ונפטר השומר בכך.

מבאר הגמרא: מאי לאו, בהא קמיפלגי רבי יעקב וחכמים, דרבי יעקב קבר, אומרין באיפרי הנאה הרי שלך לפניך, ולכן גם בנגמר דין השור להסקילה נפטר השומר בהשבתו, ורבנן קברי, אין אומרין באיפרי הנאה הרי שלך לפניך, ולכן אינו נפטר בהשבת השור. ומעתה משנתנו ששנתה שיכול השומר להיפטר בהשבת איסורי הנאה שנויה כדעת רבי יעקב.

דוחה הגמרא: אמר רבא לרב חסדא, לא, דכולי עלמא אמינן באיפרי הנאה הרי שלך לפניך, ומשנתנו דברי הכל היא, ובהכרח כן הוא. 'לדברך שנחלקו בזה, אם כן, מדוע נחלקו רק בדין שור להסקל, נפלגו – והרי יש להן לחלוק גם בדין הפסח, אם היכול שגול חמץ ועבר עליו הפסח, לומר לבעלים אחר הפסח 'הרי שלך לפניך' ולהפטר בכך, שלדעת חכמים אינו יכול, כיון שאסור בהנאה, ולדעת רבי יעקב יכול, כיון שסובר ש'אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך'. ומכך שלא נחלקו אלא בשור הנסקל יש לדייק שלא נחלקו ביסוד זה. אלא אמר רבה, הךא – כאן בברייתא, כגומרין דינו של שור שלא בפניו קא מיפלגי – נחלקו האם אפשר לגמור דין השור להסקילה שלא בפני השור, או לא, ומדובר באופן שאחר שהמית השור את האדם, מסרו השומר לידי בית דין שישקלוהו. דרבנן קברי, אין בית דין גומרין דינו של שור שלא בפניו, ואם כן פשע השומר במה שנתנו לידי בית דין, דאמר ליה בעלים לשומר, אי איתיתיה ניהליה הוה מעריקנא ליה לאנפא – אם היית מחזירו לי הייתי מבריהו לאגם, ובכך היו בית דין נמנעים מלגמור דינו להסקילה, שהרי אין השור לפנינו, השקתא מסתתא ביד מאן דלא מצינא לאיתעתיי דינא בהדיה – כעת מסרתו ביד מי שאין בידי לעמוד עמהם בדין ולהוציאו מידם, שכיון שהגיע ליד בית דין הדין הם גומרים דינו להסקילה, ויש לחייב השומר על מסירת השור לידי בית דין, שהרי מזיק בידים הוא. ורבי יעקב קבר, בית דין גומרין דינו של שור שלא בפניו, ואם כן לא הויקו השומר במה שהתפסו ביד בית דין, דאמר ליה שומר לבעלים, מאי עבדי ליה – מה הויק עשיתי לשור, והרי גם אם לא הייתי מביאו לבית דין סוף סוף הוה נמדי ליה דינא להסקילה שלא בפניו.

שְׁנוֹ שְׂאוֹמֵן שְׁקָלְקַל חַיִּיב לְשַׁלֵּם, אֲמַרְא בְּאוֹפֵן שֶׁהִבֵּעַל הַבֵּית נִתָּן
לְחֹרֶשׁ שִׂידָה תִּיבָה וּמִגְדָּל כְּדִי לִנְעוֹץ בִּתְּנָן מִסְמָר – לַעֲשׂוֹת בִּדְמָה
תּוֹסֶפֶת תִּיקוֹן מִסּוּיֹמָה, וְנִעְוֵן בִּתְּנָן מִסְמָר, וְשִׁיבְרָהּ, שְׂבֹאוֹפֵן כּוּזָה אֵין
שׁוּם שִׁבָּח בְּכָלִי שְׁנוֹכַל לֹמֵר שְׁקִנְאוֹ אֲדוֹמֵן בְּשִׁנּוּי מַעֲשֵׂה, שְׁהָרִי
מִתְחִילָה הָיוּ עֲשׂוּיִים וּמִתּוֹקֵינֵם, וּמֵאֲחֵר שְׁקָלְקַל תִּיבָה חֲשׂוּבָה
וּמַעֲוֹלָה, חַיִּיב לְשַׁלֵּם דְּמֵי תִיבָה מַעֲוֹלָה, אֲבָל אֵם נִתָּן לְחֹרֶשׁ עֲצִים
כְּדִי לַעֲשׂוֹת שִׂידָה תִּיבָה וּמִגְדָּל, וְעֵשָׂה מִתְּנָן שִׂידָה תִּיבָה וּמִגְדָּל, וְאַחֲרֵי
כֵן שִׁיבְרָהּ, מִסְמָר מִלְּשַׁלֵּם דְּמֵי כָּלִי גִמּוּר, מֵאִי מִעֲמָא, מִשׁוּם שְׂאוֹמֵן
קוֹנֵה בְּשִׁיבָה כָּלִי – בְּשִׁבְרָהּ הַמַּעֲשֵׂה שֶׁעָשָׂה אֲדוֹמֵן בְּכָלִי וְהַשְׁבִּיחוֹ
הָרִי הוּא קוֹנֵה אֶת הַשְּׁבִיחָה, וְלִכְךָ אֵין עֲלָיו לְשַׁלֵּם אֲלֵא דְּמֵי עֲצִים
שְׁקִיבֵל מִבְּעַל הַבֵּית.

הַגְּמָרָא מְקַשֶּׁה עַל רַב אֲסִי שְׁפוֹטֵר בְּאוֹפֵן שְׁנֵתָן לְאוֹמֵן עֲצִים
וְקָלְקַל, מִהַמַּשְׁנָה: תֵּנָּן – שְׁנִינוּ בַּמַּשְׁנָה, נִתָּן לְאוֹמֵנִי וְקָלְקַל, חַיִּיבִין
לְשַׁלֵּם. מִבְּרִית הַגְּמָרָא: מֵאִי לֹא – הָאֵם לֹא מְדוֹבֵר בְּאוֹפֵן הֶחָיִב
לָהּ – שְׁנֵתָן לְאוֹמֵנִים עֲצִים לַעֲשׂוֹת מִדָּם כָּלִי, וּשְׁבִרָהּ, וְאִף שִׁישׁ
בּוֹה שִׁבָּח חַיִּיבָה הַמַּשְׁנָה אֶת הָאוֹמֵנִים לְשַׁלֵּם דְּמֵי כָּלִי גִמּוּר, וְקִשָּׁה
עַל רַב אֲסִי הָאוֹמֵר שׁוֹכֵה הָאוֹמֵנִים בְּשִׁבָּח הַכָּלִי, וְאֵם כֵּן אֵין לְחַיִּיבִים
לְשַׁלֵּם עַל הַשְּׁבִיחָה שְׁהָרִי אֵת שְׁלֹחַם הַזִּיקָה, אֲלֵא חַיִּיבִים רַק דְּמֵי
עֲצִים. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: לֹא – אֵין מְדוֹבֵר בַּמַּשְׁנָה כְּשֶׁנִּתָּן לְאוֹמֵן
עֲצִים לַעֲשׂוֹת מִדָּם כָּלִי, אֲלֵא עוֹסֵקִים בְּאוֹפֵן שְׁנֵתָן לְאוֹמֵן שִׂידָה אוֹ
תִּיבָה וּמִגְדָּל לְתַקְנָם, שְׂאֵין בְּתִיקוֹנָם שִׁבָּח לְכָלִי, וְקָלְקֻלוֹ, וְכִיוֹן
שֶׁלֹא הַשְׁבִּיחוֹ אֶת הַכָּלִי, חַיִּיבִים לְשַׁלֵּם דְּמֵי כָּלִי גִמּוּר.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הָאֵם מִדְּקִינֵי סִיפָא – הָרִי מִמָּה שְׂכַתְּבָה הַמַּשְׁנָה
בְּסִיפָא שְׂאֵם נִתָּן לְאוֹמֵן שִׂידָה אוֹ תִּיבָה וּמִגְדָּל לְתַקֵּן וְקָלְקַל חַיִּיב
לְשַׁלֵּם, מִכָּלִל דְּרִיּוֹשָׁא עוֹסֶקֶת בְּאוֹפֵן שְׁנֵתָן לְאוֹמֵן עֲצִים לַעֲשׂוֹת מִדָּם
כָּלִי הָרִי שִׁבָּח בְּאוֹפֵן לוֹ חַיִּיב לְשַׁלֵּם דְּמֵי כָּלִי גִמּוּר. מִתְרַצָּה
הַגְּמָרָא: אֲמַרְא – אֲמִירוֹ בְּנֵי הַיְּשִׁיבָה, הִתְנַא בְּסִיפָא פְּרִיּוֹשֵׁי מֵאֲחֵר
לָהּ – לְרִישָׁא, כְּלוֹמֵר כָּל הַמַּשְׁנָה עוֹסֶקֶת בְּאוֹפֵן אֶחָד, וְכִי יֵשׁ
לְפָרְשָׁה, בִּיצֵד – בִּאִיזָה אֹפֵן כּוֹנֵת הַמַּשְׁנָה בְּרִישָׁא לֹמֵר שְׂאֵם נִתָּן
לְאוֹמֵנִי לְתַקֵּן, וְקָלְקַל, חַיִּיבִין לְשַׁלֵּם עַל כָּל הַכָּלִי, הֵינּוּ גִמּוּר שְׁנֵתָן
לְחֹרֶשׁ שִׂידָה תִּיבָה וּמִגְדָּל.

הַגְּמָרָא מוֹכִיחָה שׁוֹה כּוֹנֵת הַמַּשְׁנָה: וְהָכִי נִמְי מִסְתַּבְּרָא – וְגַם כֵּן
מִסְתַּבֵּר לֹמֵר דְּכִיצָד תֵּנָּן – שְׁכוֹנֵת הַמַּשְׁנָה בְּסִיפָא לְפָרֶשׁ אֶת
הָרִישָׁא, דִּיאַ סִלְקָא דְעֵתָא – אֵם יַעֲלֵה בְּדִתְרָן לֹמֵר שְׁבִרִישָׁא
מְדוֹבֵר שְׁנֵתָן לוֹ עֲצִים, אֵם כֵּן קִשָּׁה, הִשְׁתָּא אֲשִׁמְעִין – עֵתָה בְּרִישָׁא
כִּבְר הַשְּׁמִיעֵנוּ הִתְנַא שְׁבִנּוֹתָן לְאוֹמֵנִין עֲצִים וְקָלְקֻלוֹ חַיִּיבִין
לְשַׁלֵּם, וְהִתְחַדֵּשׁ בּוֹה דְּלֹא אֲמַרְנִין שְׂהֹאֲמֵן שֶׁעָשָׂה כָּלִי מִהַעֲצִים
שְׁנֵתָנוּ לוֹ קוֹנֵה בְּשִׁיבָה הַכָּלִים שֶׁעָשָׂה, אֲלֵא כָּל הַשְּׁבִיחָה בְּרִשׁוֹת
הַבְּעִלִּים, וְלִכְךָ כְּשֶׁקָלְקַל מִשְׁלֵם כָּלִי גִמּוּר כְּשֶׁעַת הַקָּלְקֻל, אֵם כֵּן
בְּאוֹפֵן שְׁנֵתָן לְאוֹמֵן שִׂידָה אוֹ תִּיבָה וּמִגְדָּל לְתַקֵּן, וְקָלְקַל, שְׂבֹחָה
שִׁבָּח בְּכָלִי, מִכָּלִיל – הָאֵם הוֹצִירָךְ הִתְנַא לְחֹדֶשׁ שְׁחִיב לְשַׁלֵּם, הָרִי
כִיוֹן שֶׁלֹא קִנָּה כְּלוֹם פְּשׁוּט שְׁחִיב לְשַׁלֵּם עַל הַזִּיקָה. וּמִזֶּה שְׂכַתְּבָה
הַמַּשְׁנָה גַּם אֶת הָרִישָׁא וְגַם אֶת הַסִּיפָא מוֹכֵחַ שְׁכוֹנֵת הַמַּשְׁנָה
בְּסִיפָא לְפָרֶשׁ אֶת הָרִישָׁא.

דּוּחָה הַגְּמָרָא אֶת הָרִיאָה: אִי מִשׁוּם הָאֵם – אֵם מִשׁוּם קוּשִׁיא זֹו, לֹא
אֲדִירָא – אֵין הַדְּבַר רִאִי, כִיוֹן שֶׁאֲפָשֵׁר לֹמֵר שֶׁתֵּנָּא בְּסִיפָא שְׂמִדּוּבֵר
בְּנִתּוֹן שִׂידָה תִּיבָה וּמִגְדָּל, כְּדִי לִנְעוֹץ רִישָׁא – לְגִלּוֹת וּלְלַמֵּד עַל
הָרִישָׁא, שֶׁלֹא תֵאֲמַר שְׂהִירִישָׁא שְׂכַתְּבָה הַמַּשְׁנָה 'נִתָּן לְאוֹמֵנִין לְתַקֵּן'
עוֹסֶקֶת רַק בְּאוֹפֵן שְׁנֵתָן לְאוֹמֵן לְתַקֵּן אוֹ תִּיבָה וּמִגְדָּל, אֲבָל עַל
אֹפֵן שְׁנֵתָנוּ לוֹ עֲצִים לְתַקֵּן וְאַחֲרֵי כֵן שִׁיבְרָהּ, לֹא דְבִרָה הַמַּשְׁנָה,
מִשׁוּם שֶׁאֵין אֲדוֹמֵן קוֹנֵה בְּשִׁבָּח כָּלִי, וּבּוֹה יֵדִיו הָאוֹמֵנִים פְּטוּרִים, לִכְן
הוֹצִירָךְ הִתְנַא לְכַתּוּב בְּסִיפָא שִׂידָה תִּיבָה וּמִגְדָּל, מִכָּלִיל – כְּדִי
שְׁנִידִיק מוֹה דְּרִישָׁא – שְׂכַתְּבָה הַמַּשְׁנָה 'נִתָּן לְאוֹמֵנִין לְתַקֵּן' מְדוֹבֵר
כְּשֶׁנִּתָּן לְאוֹמֵן עֲצִים לְתַקֵּן וְאִפְּלִי הָכִי חַיִּיב לְשַׁלֵּם.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה רִאִיָּה לְדַעַת רַב אֲסִי שְׂאֵם נִתָּן לְאוֹמֵן עֲצִים לַעֲשׂוֹת
מִדָּם כָּלִי, וְשִׁיבְרָהּ, פְּטוּר, כִיוֹן שְׂאוֹמֵן קוֹנֵה שְׂבִיחָה כָּלִי, לִימָא מְסִיעֵי
לִיָּה מִהַמַּשְׁנָה לְהִלֵּךְ (ק): הֵנוּתָן צִמְרָא לְצִבְעָה לְצוֹבְעָה,

הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא שְׂמוּכָה מִדְּבִרָה שְׂאֵין לְפָרֶשׁ מִחֻלּוֹקֶת רַבִּי
יַעֲקֹב וְחֻכְמִים בְּנִידוֹן אֵם אוֹמֵרִים בְּאִיסוּרֵי הִנָּאָה הָרִי שֶׁלֶךְ לְפָנֶיךָ,
אֲלֵא כְּפִירוּשׁוֹ שֶׁל רַבְּה: אֲשִׁכְחִיה – מִצָּאוּ רַב תִּסְמָר לְרִבָּה בְּרִי
שְׂמוּאֵל, אֲמַר לִיה, הָאֵם תִּנֵּית מִיָּד – שְׁנִית דְּבַר בְּעִינֵי אִיסוּרֵי הִנָּאָה.
אֲמַר לִיה רַבְּה בְּרִי שְׂמוּאֵל, אֵין – כֵּן, תִּנָּנָא, כְּתוּב בְּתוֹרָה בְּחִיבּוֹ
שֶׁל גֹּזֶל שְׁנִשְׁבַּע לְשָׁקֶר שֶׁלֹא גֹזֵל וְאַחֲרֵי כֵן הוֹדָה בְּגִזְלוֹ (וְיִקְרָא ה
כָּג), וְהָיָה כִי יִחְטָא וְאִשָּׁם, וְהָשִׁיב אֶת הַגֹּזֶל אֲשֶׁר גֹּזֵל, וּמֵאֲחֵר
שֶׁאֲמָרָה תּוֹרָה וְהָשִׁיב אֶת הַגֹּזֶל, מָה תִּלְמִיד לֹמֵר 'אֲשֶׁר גֹּזֵל',
וְהִלָּא 'הַגֹּזֶל' הֵינּוּ 'אֲשֶׁר גֹּזֵל', אֲלֵא בֹא לְלַמֵּד, שֶׁחִירָה בְּעִינֵי שְׁנֵי
כְּלוֹמֵר, דִּי לוֹ לְהָשִׁיב הַגֹּזֶל עֲצֻמָּה אֵם הִיא עֲדִיין כְּפִי שְׁהִיתָה
בְּשֶׁעַת הַגֹּזֶל. מִכָּאֵן אֲמִירוֹ חֻכְמִים, גֹּזֵל מִכָּבֶּעַ וְנִפְסָל מִלְּשַׁחֲרוֹר עֲמּוֹ,
אוֹ שְׂגוֹל פִּירוֹת וְהִרְקִיבוּ, אוֹ וְהִרְקִיבוּ, אוֹ תִרְיֹקָה וְנִפְסָל, אוֹ
חֲמִין וְעֵבֶר עָלָיו חֲפֶסֶת, אוֹ חֲפֶסֶת וְעֵבֶר בָּהּ עֲבִירָה, וְכֵן אֵין גֹּזֵל
שׁוֹר שְׁהִמִּית אָדָם, עַד שֶׁלֹא נִגְמַר דִּינוֹ לִיסְקָל, בְּכָל אֵלוֹ אוֹמֵר לוֹ
הַגֹּזֶל לְבַעֲלִים הָרִי שֶׁלֶךְ לְפָנֶיךָ, וְנִפְטֵר בְּהִשְׁבַּת הַחֲפֶץ שְׂגוֹל, כִיוֹן
שְׂדוּמָה לְשַׁעַת הַגֹּזֶל.

וְיֵשׁ לְבַרֵּר כְּדַעַת מִי נִשְׁנָתָה בְּרִייתָא זֹו, מֵאֵן שְׂמִיעַתָּ לִיָּה דְּאֲמַר שְׂעֵד
שֶׁלֹא נִגְמַר דִּינוֹ שֶׁל שׁוֹר לְסִקִּילָה, אֵין – כֵּן, יִכּוֹל הַשׁוֹמֵר אוֹ הַגֹּזֶל
לְהִיפְטֵר בְּהִשְׁבַּת הַשׁוֹר, אֲבָל מִשְׁנֵינֵי דִינוֹ לְסִקִּילָה לֹא יִכּוֹל
לְהִיפְטֵר בּוֹה, רַבָּנָן שְׂנִחֲלֻקוּ עַל רַבִּי יַעֲקֹב, שְׁהָרִי לְדַעַת רַבִּי יַעֲקֹב
גַּם אֵם נִגְמַר דִּינוֹ לְסִקִּילָה יִכּוֹל לְהִיפְטֵר בְּהִשְׁבַּתוֹ. וּבְכָל זֹאת קִתְּנִי
בְּבִרִיתָא שְׂגַם אֵם גֹּזֵל חֲמִין, וְעֵבֶר עָלָיו חֲפֶסֶת, אוֹמֵר לוֹ הַגֹּזֶל
לְבַעֲלִים הָרִי שֶׁלֶךְ לְפָנֶיךָ. וּמִבּוֹאֵר, שְׂאֵף לְדַעַת חֻכְמִים 'אוֹמֵרִים
בְּאִיסוּרֵי הִנָּאָה הָרִי שֶׁלֶךְ לְפָנֶיךָ', וּבִהְכֵרָה יֵשׁ לְבֹאֵר הַמַּחֲלּוֹקֶת
לְעִינֵי שׁוֹר הַנִּסְקָל כְּפִירוּשׁוֹ שֶׁל רַבְּה.

אֲמַר לִיָּה רַבִּי חֲסָדָא לְרַבָּה בְּרִי שְׂמוּאֵל, אִי מִשְׁכַּחַת לָהּ – אֵם תִּמְצָא
אֶת בְּנֵי הַיְּשִׁיבָה, תִּתְּנָא לָהּ וְלֹא מִיָּד – אֵל תִּאֲמַר לָהֶם דְּבַר,
וְלֹא תִשְׁנֶה לָהֶם בְּרִייתָא זֹו, שֶׁלֹא יִשְׁמָחוּ בְּמִצִּיאָתָם פִּירְכָא לְדַבְּרִי
בְּפִירוּשׁ מַחֲלּוֹקֶת רַבִּי יַעֲקֹב וְחֻכְמִים:

הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת לְדוֹן דְּבִרֵּי הַבְּרִיתָא שְׂהוּבָאָה. שְׁנִינוּ בְּבִרִיתָא,
גֹּזֵל פִּירוֹת וְהִרְקִיבוּ, אוֹמֵר לוֹ הָרִי שֶׁלֶךְ לְפָנֶיךָ, וְנִפְטֵר בְּהִשְׁבַּת פִּירוֹת
אֵלוֹ: מִקְשָׁה הַגְּמָרָא סְתִירָה עַל כֵּךְ, וְהִתְנָן בַּמַּשְׁנֵתֵינוּ, גֹּזֵל פִּירוֹת
וְהִרְקִיבוּ, מִשְׁלֵם פִּירוֹת טוֹבִים בְּשַׁעַת הַנִּזְלָה. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אֲמַרְא
רַב פֶּסָא, מֵאֵן בַּמַּשְׁנֵתֵינוּ מְדוֹבֵר שֶׁהִרְקִיבוּ בּוֹלָן, וְלִכְן אֵין יִכּוֹל
לְהִיפְטֵר עַל יְדֵי הַשְּׁבִיחָה, כִיוֹן שְׁנִשְׁנֵתוּ מַשְׁעַת הַגֹּזֶל. וְכִאֵן
בְּבִרִיתָא, מְדוֹבֵר שֶׁהִרְקִיבוּ רַק מִקְצָתָהּ, וְכִיוֹן שֶׁדֶּרֶךְ הַפִּירוֹת
לְהִירָקֵב בְּמִקְצָתָם נִחְשָׁב הַדְּבַר כְּדִיּוֹק שְׂאִינוּ נִיכֵר, וְדוּמָה לְחִמְץ
שֶׁעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסֶח וְשְׂדוּמָה, וְנִפְטֵר הַגֹּזֶל בְּהִשְׁבַּתָם לְבַעֲלִים:

מַשְׁנָה

מַשְׁנֵתֵינוּ עוֹסֶקֶת בְּאוֹמֵנִים שְׁקָלְקֻלוֹ אֶת כָּלִי שֶׁל בְּעַל הַבֵּית: נִתָּן
לְאוֹמֵנִין עֲצִים לְתַקֵּן – לַעֲשׂוֹת מִדָּם כָּלִי, וְאַחֲרֵי שֶׁעָשׂוּ אֶת הַכָּלִי
קָלְקֻלוֹ אוֹתוֹ, חַיִּיבִין לְשַׁלֵּם לְבַעֲלִים אֶת דְּמֵי הַכָּלִי. וְכֵן אֵם נִתָּן
לְחֹרֶשׁ – לְגַנֵּר שִׂידָה – עֲגֵלָה שֶׁל עֵץ הַעֲשׂוּיָה לְרִכִּיבַת נָשִׁים אוֹ
תִּיבָה – שׁוֹלֶחַן שְׁלֹמִי הַחֲנוּנִי וּמִגְדָּל – אוֹ אֲרוֹן קִיר, לְתַקֵּן, וְקָלְקַל,
חַיִּיבִין הָאוֹמֵן לְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי הַכָּלִי.

וְכֵן הִנָּנָא שְׁקִיבֵל עָלָיו לְסַחֵר אֶת הַכּוֹתֵל, וְשִׁיבְרָהּ אֶת הָאֲבָנִים שֶׁל
הַכּוֹתֵל, אוֹ שְׁחִיבְהָ, חַיִּיב לְשַׁלֵּם. אֲבָל אֵם הָיָה הַבְּנָא מִסְתַּר מִצֵּד וְהָ
שֶׁל הַכּוֹתֵל, וְנִפְל הַכּוֹתֵל מִצֵּד אֲחֵר, כְּגוֹן שְׁהִיָּה כּוֹתֵל אֲרוּךְ, וְלֹא
נִפְל הַכּוֹתֵל מִחֻמַּת הַמִּכָּה מִמֶּשׁ, אִף עַל פִּי שְׁהִדְבֵּר נִגְרַם מִחֻמַּת
סְתִירַת הַכּוֹתֵל, מִסְתַּר, וְאֵם הַנִּפְלִיָּה לְצֵד הָאֲחֵר הִיָּתָה מִחֻמַּת הַמִּכָּה
שֶׁל הַבְּנָא, וְכְּגוֹן שְׁהִכָּה בְּפִטְשׁ בְּכָל כּוֹחַ, חַיִּיב לְשַׁלֵּם מִזֶּה שְׁהִזְקָה:

גְּמָרָא

שְׁנִינוּ בַּמַּשְׁנָה, 'נִתָּן לְחֹרֶשׁ שִׂידָה תִּיבָה וּמִגְדָּל לְתַקֵּן, וְקָלְקַל, חַיִּיב
לְשַׁלֵּם', מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא בִּאִיזָה אֹפֵן נִאֲמַר דִּין זֶה: אֲמַר רַב אֲסִי, לֹא